

SREDOVJEĆNA FRESKA U DONJEM HUMCU NA BRAČU

DAVOR DOMANČIĆ

U župnoj crkvi Donjeg Humca na Braču nalazi se figuralna fresko slikarija, veličine 93 × 139 cm, koja prikazuje Krista na prijestolju između Bogorodice na lijevoj i sv. Ivana Krstitelja na desnoj strani. Smještena je visoko nad glavnim oltarom i teško je pristupačna pogledu, te je ostala dosad malne nezapažena.¹⁾

Krist sjedi na prijestolju žuto-zemljane boje, koje je omeđeno tamnocrveno i ukrašeno bijelim točkama na podanku i bijelim crtama na sjedalu. Na prijestolju je dugoljasti jastuk tamnocrvene boje, ukrašen na krajevima bijelim točkama i kružićima sa dvije zavinute bijele linije. Krist blagoslivlja u svečanom stavu, držeći u lijevoj ruci zatvorenu knjigu evanđelja, koja je ukrašena vodoravnim bijelim prugama sa romбом i četiri kružića u sredini. Bujna kosa i brada uokviruju odlučan izraz njegova lica, okruženog žutom aureolom od dva koncentrična kruga s ucrtanim križem. Uz njen rub naziru se tragovi niza od po četiri bijele točkice. Lijevo i desno od glave zapisani su grčki inicijali \overline{IC} i \overline{XC} . Haljina mu je tamnocrvene boje s naznačenim naborima u bijeloj boji, dok mu je plašt bijel sa sivo zasjenjenim udubinama nabora. Noge mu počivaju na žutom, crveno obrubljenom jastuku.

Lijevo je Bogorodica, okrenuta u adoraciji prema Kristu, ispruženih ruku, u bijeloj haljini i tamnocrvenom plaštu sa

¹⁾ Konzervatorski zavod za Dalmaciju popravio je fresku u prosincu 1956. godine. Tom je prilikom očišćena njena površina, koja je bila posuta sitnim tamnim mrljama vlage i učvršćena izbočina žbuke na donjoj strani desne polovine slike. Taj nabuhli dio freske očišćen je od smrvljene žbuke i ispunjen kudjeljom namočenom u smjesu kazeina i vapna. Injektirane su kazeinom i vapnenom vodom manje nabuhline na slici. Rubovi su freske bili uokvireni okvirom u štuku, koji je sada skinut zbog dotrajalosti i smetnje njihovu učvršćenju. Izvršeni su manji retuš oko glava likova, gdje su bile zabodene metalne krune. Ispitani su i dijelovi zida uza sliku pod novom žbukom, te su nađeni tragovi žuto-zemljane boje, kojom je bio obojen čitav zid uza staru apsidu.

bijelim naznakama nabora. Glava joj je lagano pognuta, žutog inkarnata, sa karakterističnim izduženim zaobljenim nosom, koji je konturiran bijelo kao i nabori lica. Rubac je tamno-crvene boje, obrubljen bijelo, ukrašen krugom bijelih točkica, koji se ponavlja i na njenu desnom ramenu. Sa desnog rukava vise bijele rese. Žuta aureola obrubljena je sa dva koncentrična kruga, ukrašena nizom od po četiri bijele točkice. Gospine oči su krupne i rastvorene. Lijevo od njene glave zapisana je invocacija na latinskom:

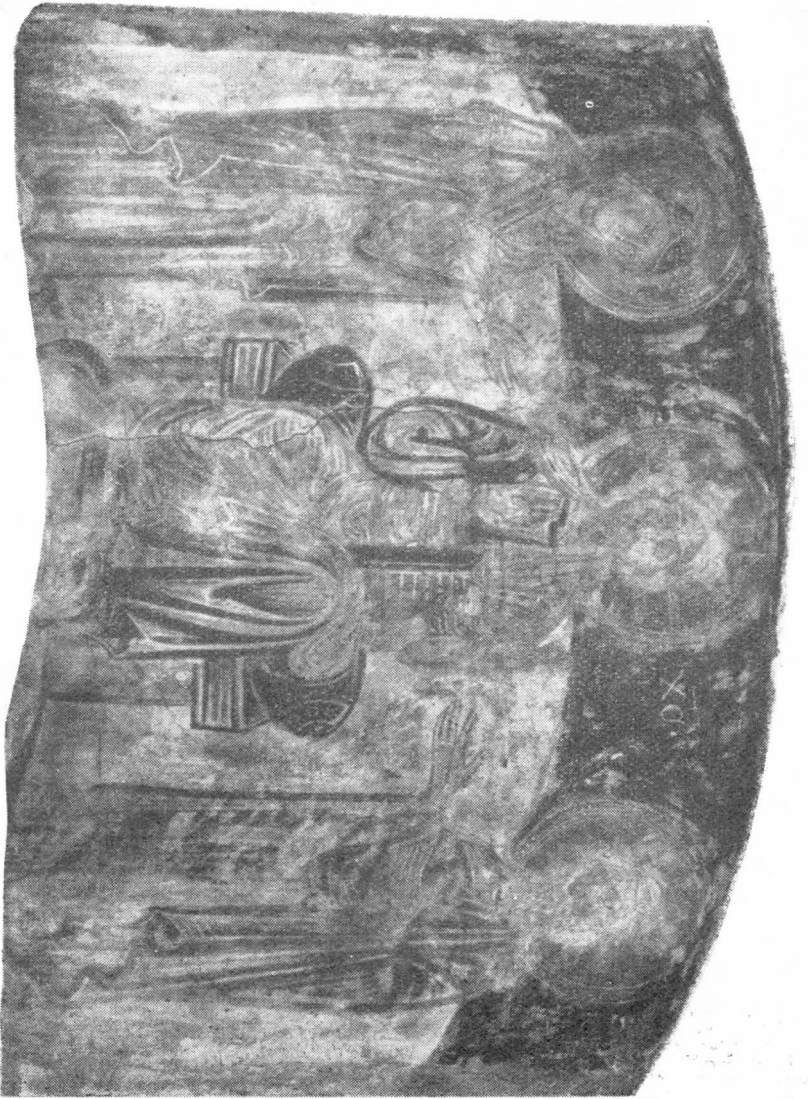
SCA
 MARIA
 MATER
 DNI ORA
 P NOBIS

Na desnoj strani je sv. Ivan Krstitelj, također okrenut prema Kristu u stavu adoracije ispruženih ruku. Boja njegove haljine i plašta je ista kao i Bogorodičina. Posebno je izražajna njegova staračka glava, obrasla sijedom razbarušenom kosom i bračom. Njegova aureola je ista kao i Bogorodičina, a desno od njegove glave je latinski natpis:

SCS
 IOHES
 BAPTI(S)
 TA

Sva tri lika naslikana su na žuto-zemljanoj pozadini do visine ramena, dok su im glave na pozadini tamnocrvene boje. Ova crvena boja obrubljuje sliku sa obje strane u širini od oko 5 cm, a nazire joj se trag i oko prijestolja na dnu. Slika je dobro sačuvana, osim nekih mjesta, koja su izbledila vjerojatno uslijed ranijih čišćenja, posebno pak lice Krista i Bogorodice.

Ovaj raspored Krista, Bogorodice i sv. Ivana je bizantijska ikonografska šema zvana Deesis, koja predstavlja prizor posljednjeg suda: to su tri središnja lika, koja se javljaju u posljednjem sudu, a prate ih ponegdje likovi apostola, anđela i osuđenih. Krist svojim svečanim stavom i prodornim pogledom predstavlja tip Pantokratora, uobičajen u bizantijskom slikarstvu. Osobine tog slikarstva vide se i u pojedinostima slikanja njegove haljine i grafički šematiziranim naborima plašta, koji je karakteristično postavljen preko lijevog ramena, skupljen i prebačen preko lijevog koljena, te u obliku kubičnog prijestolja sa valjkastim jastukom. Takvi su i karakteristični nabori haljine na koljenima Bogorodice, modelacija njene glave, detalj resa na njenu rukavu. Međutim nabori Bogorodičina plašta i sv. Ivana imaju slobodnije i prirodnije oblike, koji se udaljuju od šematizacije.

2. Freska u župnoj crkvi Donjeg Humca na Braču

Majstor ove slikarije pokazuje izvjesnu vještinu u spontanom crtežu glava, posebno one sv. Ivana, sa finim nijansiranjem izraza oko očiju, dok su mu likovi uz Krista ostali zdepasti u disproporciji tijela i u odnosu prema Kristu. Osnovne su mu boje tamnocrvena, žutozemljana i bijela, koje mjestimično nijansira gušćim i rjeđim namazima bijele boje.

Slova natpisa poprimaju već osobine gotičkih slova s karakterističnim proširenjem u sredini²⁾ Od posebnog je značenja slovo C u kratici Kristova imena, koje ima spojene krajeve zavnutom crtom. To je već oblik razvijenog slova, koje se nalazi u dalmatinskim natpisima od početka 14. stoljeća,³⁾ dok se u Italiji javlja nešto ranije.⁴⁾ Ostala slova po svom obliku mogu biti iz druge polovine 14. stoljeća.

Humčansku bi se fresku stoga moglo datirati krajem 13. stoljeća, zbog slobodnijeg nabiranja haljina, prirodnijeg oblikovanja Ivanova lica, te osobina slova u natpisu.

Za poblize datiranje humčanske freske mogu poslužiti i ostaci stare crkve. Slika se nalazi na zidu stare crkve, na mjestu triumfalnog luka iznad apside. Danas je taj zid izoliran u svetištu, koje je prošireno krajem 19. stoljeća. Klasicistički reljef sv. Fabjana i Sebastijana s Bogorodicom smješten je u otvoru stare apside, koja je srušena vjerojatno pri proširenju crkve, a naslanja se na ostatak oltarne ploče zazidane na prvotnom mjestu. Ova je crkva bila presvođena bačvastim svodom, što svjedoči zaobljeni završetak zida, na kojem je freska, a bila je duga oko 5.50 m, široka oko 3 m i visoka oko 3.50. Ostali njeni zidovi nestali su pri proširenju crkve, a također i temelji, jer je razina bila izdubena iza. 1897. godine za oko 1.50 m, te se ne može rekonstruirati njen oblik. Ova je stara crkva bila produžena početkom 14. stoljeća jednobrodnom crkvom veličine 9.10×5.90 m (nutarnja mjera) na tri traveja, od koje se, prigodom njena proširenja krajem prošlog stoljeća, sačuvao samo svod. Svod je slomljenog luka s dva poluobla poprečna pojasa, koji su rađeni od tesanika, složenih u nizu od dva uzdužna i jednog poprečnog. Oni se upiru o romaničke konkavne menzole, a od ovih su se spuštale plitke lezene, koje su prekinute novim lukovima. Na početku svoda, po duljini crkve, s obje strane teče vijenac romaničkog trbuša-

²⁾ To proširenje imaju slova na Radovanovu potralu u Trogiru, iako su oblici ovih razvijenijih od onih u Humcu. Karaman Lj., Portal majstora Radovana u Trogiru, Rad Jugoslavenske akademije, knj. 262, str. 20, Zagreb 1942.

³⁾ Karaman Lj., Sarkofag kćeri kralja Bele IV. u Splitu, Camilla Lucerna (zbornik), str. 70, Graz 1938.

⁴⁾ Diehl E., Inscriptiones latinae, tb. 45, Bonn 1912.

stog profila. Isti ovakav vijenac nalazi se i na pročelju crkve.⁵⁾ Prema tome fresku treba datirati prije produljenja tj. krajem 13. stoljeća.

Karaman je prvi upozorio na humčansku fresku u izvještaju o Novim nalazima na otoku Braču u »Jugoslavenskom istorijskom časopisu«⁶⁾ i datirao je približno 13. stoljećem. Freska ga je podsjetila na one u južnoitaljskim bazilijanskim kriptama srednjeg vijeka.

U ovim kriptama vrlo je često prikazan motiv Deesisa, koji su bazilijanski monasi izravno prenijeli iz Bizanta u južnu Italiju, prenijevši tako bizantijski način slikanja i stvorivši tu lokalnu slikarsku školu.⁷⁾ Deesis je bila naslikana u tim kriptama uvijek u apsidi.⁸⁾ Teško je međutim naći neposrednih upliva ovog slikarstva na humčansku fresku, osim nekih zajedničkih općih osobina, koje su srodne svim slikarijama bizantijskog upliva. Možda su najbliže humčanskoj slici one u kripti S. Lorenza kod Fasana u južnoj Italiji,⁹⁾ posebno pak Kristov lik u svom vedrom i odlučnom izrazu, a rađene su u smeđoj i žutoj boji sa svijetlim naznakama obrisa. Freske se u bazilijanskim kriptama južne Italije inače podudaraju sa humčanskom u prigušenim bojama, i u primitivnom načinu slikanja.¹⁰⁾ Ove slikarije datiraju od 10. do 12. stoljeća.¹¹⁾ Humčanska freska ima neke sličnosti u crtežu i detaljima i s rotulusom benediktionara katedrale u Bariju iz 11. stoljeća, u stavu Bogorodice i sv. Ivana u prikazu Deesisa, te Krista na prijestolju. Ove se minijature pridaju benediktinskoj slikarskoj školi južne Italije.¹²⁾

Teško je utvrditi kako je došlo do postanka humčanske freske pod uplivom bizantijskog slikarstva, odnosno slikarstva u bazilijanskim kriptama južne Italije, iako postoje dokazi izravnih dodira Dalmacije s južnom Italijom na umjetničkom polju.¹³⁾

Bianchi u svojoj knjizi »Zara cristiana«¹⁴⁾ navodi, da je postojao mozaik u apsidi benediktinske crkve sv. Krševana u

⁵⁾ Ruža na pročelju je vjerojatno iz 18. st., dok je portal iz kraja 19. st., kad su dograđena dva pobočna broda.

⁶⁾ Jugoslavenski istorijski časopis, sv. 1—4, str. 617, Beograd, Zagreb, Ljubljana, 1937. god.; Karaman Lj., Pregled umjetnosti u Dalmaciji, str. 45, Zagreb 1952.

⁷⁾ Bertaux E., L'art dans l'Italie méridionale, str. 137, Pariz 1904.

⁸⁾ Ibidem, str. 144.

⁹⁾ Ibidem, str. 143, sl. 56.

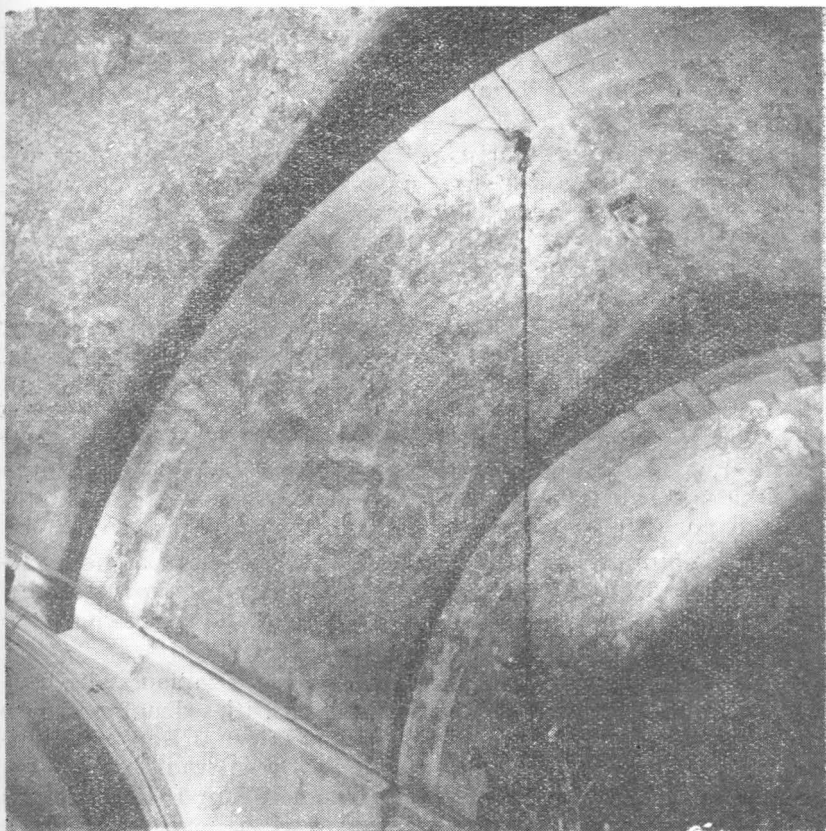
¹⁰⁾ Ibidem, str. 147; Diehl Ch., L'art byzantin dans l'Italie méridionale, str. 16, Pariz.

¹¹⁾ Bertaux, o. c. str. 147.

¹²⁾ Ibidem, tb. IX.

¹³⁾ Karaman Lj., Crkvice sv. Mihajla kod Stona, Vjesnik hrvatskog arheološkog društva, sv. XV., str. 102, bilj. 3, Zagreb 1928.

¹⁴⁾ Bianchi C. F., Zara cristiana, I., str. 301, Zadar 1877.

3. Svod župne crkve u Donjem Humcu

Zadru, koji je prikazivao Krista, lijevo Bogorodicu i desno sv. Ivana Krstitelja. Mozaik je bio uništen 1791. godine prigodom popravka crkve, ali da se sačuvao njegov nacrt iz 1771. godine. Uz rub luka tekao je natpis, u kojemu se spominje posveta crkve 1175. godine. Danas je na tome mjestu u crkvi otkrivena naborana podloga mozaika.

S obzirom na postojanje ove bizantijske ikonografske šeme Deesisa u crkvi sv. Krševana, može se pretpostaviti da su bizantijski uplivi na slikarstvo u Dalmaciji u 12. i 13. stoljeću došli preko naših benediktinskih samostana, od kojih su neki bili osnovani i upravljani od matice benediktinskog reda u Monte Cassinu, odnosno od benediktinskih samostana u južnoj Italiji.¹⁵⁾ Brač je također imao nekoliko benediktinskih samo-

¹⁵⁾ Ostojić I., Katalog benediktinskih samostana na Dalmatinskom primorju, str. 68, 73, 74, Split 1941.

stana i cella, a jedna takva je možda bila i u neposrednoj blizini Donjeg Humca kod crkve sv. Jadre.¹⁶⁾ Tim posrednim putem mogli su doći uplivi bizantijskog slikarstva i do humčanske freske.¹⁷⁾

U samostanu sv. Marije u Zadru nalazila se slika Bogorodice na prijestolju s djetetom na prednjoj strani i s likom sv. Petra na poledini. Nedavno popravljena, nalazi se danas privremeno u Konzervatorskom uredu u Zadru. Ako se uporedi lice ove Bogorodice sa onim Bogorodice u Humcu, primijetit će im se srodnost fizionomija, sličnost izduženog i zaobljenog nosa, koji je povezan karakterističnim trokutom sa čelom i obrvama, s razlikom samo da je lice ove posljednje rađeno primitivnije, s grafičkim naznakama bora u bijeloj boji. Isto tako postoji sličnost u nabiranju haljina ravnim naborima humčanske Bogorodice i sv. Ivana sa haljinom sv. Petra, i ona naglašena cik-cak linija ruba haljina, zacrtana svijetlom bojom. Spomenuta se slika na drvu u Zadru datira krajem 13. i početkom 14. stoljeća, a po stilu je pod uplivom bizantijskog slikarstva.

Da se humčanska freska sačuvala uz one malobrojne ostatke fresaka u Dalmaciji, ima se zahvaliti kultu prema Bogorodici na ovoj slici, koji se sačuvao do danas, a i legendi o njenoj čudotvornosti.

Hvarski biskup Ivan Andreis odredio je u zapisu svoje vizitacije Braču 1673. godine, da ni župnik ni itko drugi ne smije ništa dirati na starom zidu Bogorodičine crkve u Donjem Humcu pod prijetnjom ekskomunikacije.¹⁸⁾ Da se radi baš o ovoj slici svjedoči izvještaj istog biskupa papi u Rim 1671. godine,¹⁹⁾ u kojemu se govori o njenoj čudotvornosti: dvadesetog siječnja, na svetkovinu sv. Fabjana i Sebastijana, nagrne mnoštvo ljudi u crkvu, te se svi zidovi orose, a tako i sama slika, uslijed čega postaje svjetlija i vidljivija, što se zbiva svake godine na isti dan.²⁰⁾ O tome se i sam biskup osvjedočio, kad je prisustvovao

¹⁶⁾ Ibidem, str.61, Benediktinska opatija u Poveljima na otoku Braču, str. 11, Split 1934.

¹⁷⁾ Ostaci fresaka u crkvi sv. Krševana u Zadru nemaju nikakve uže stilske veze sa humčanskom freskom.

¹⁸⁾ Parochus nec alius cuiuscunque generis sit nullatenus imposte-rum vetus murum Eccl. B. M. V. neque fabricet neque aliud in eo inruet sub pena excommunicationis ipso facto incurenda. Vizitacija biskupa I. Andreisa 1673., str. 48, rukopis u biskupskom arhivu u Hvaru.

¹⁹⁾ Izvještaj hvarskog biskupa I. Andreisa iz 1671. i 1672. god. o humčanskoj slici našao je o. A. Buratović u Archivio S. Congregationis Concilii u Rimu.

²⁰⁾ ... in Villa pauperrima Humazzo Inferiore nuncupata adest vetustum et parvulum Templum Sanctissimae Dei Genitricis, ac SS. Fabiano et Sebastiano dicatum in quo super arcu Capellae Altaris, quod unicum est depicta existit Imago Salvatoris sedentis in Trono, a dextris ipsius Beatissima Virgo et a sinistris S. Jo: Baptista, stantes, que quidem Imagines toto anni tempore vetustate consumptae, vel insuper alio colore

svetkovini sv. Fabjana i Sebastijana, kako izvještava u svom drugom izvještaju 1672. godine. U prvom izvještaju spominje i to, da je crkva možda posvećena pred 400 godina, odnosno da je tada i sama slika naslikana.²¹⁾

Prvi zasad poznati spomen o slici u Humcu, iako nije neposredan, nalazi se u vizitaciji apostolskog vizitatora Valiera 1579. godine. U opisu župne crkve u Donjem Humcu, posvećene sv. Fabjanu i Sebastijanu,²²⁾ na prvom se mjestu spominje mnoštvo voštanih ex vota.²³⁾ Ova množina ex vota mora se povezati sa štovanjem ove Bogorodice, budući da biskup Andreis spominje u svom prvom izvještaju, da se pojava znojenja javlja već od pamtivijeka.²⁴⁾ Kavanjin u svome spjevu »Bogatstvo i uboštvo« oko 1700. godine posvetio je također nekoliko stihova ovoj fresci, govoreći o njenu čudnom znojenju i hodočašćenju humčanskoj crkvi.²⁵⁾ Cicarelli u svojim »Osservazioni sull'isola di Brazza« navodi, da na otoku postoje dva velika prošteništa, i to crkva sv. Klementa sa slikom sveca kod Praznica i župna crkva u Donjem Humcu sa slikom Bogorodice na zidu iznad glavnog oltara.²⁶⁾

delatae hominum visui non subiiciuntur, sed singulis annis ab immemorabili tempore in ipso die S. S. Fabiani et Sebastiani cum magno populo concursu, dum ibi sacra peraguntur, primum dicta Capella magno veluti sudore madet, et conspersa cernitur, subindeque, omnes parietes dictae ecclesiae desudant... sacrae Imagines ipsae incipiunt clarescere et deinde oculis hominum conspiciendae se praebent sicuti eo ipso de novo essent depictae, cum et characteres clare prelegantur super capita singularum, et insuper annus 400, quo forse ecclesia ipsa fuit consecrata seu imagines ipsae depictae evidentissime cernitur:... Iz Andreisova izvještaja 1671. god.

²¹⁾ Vidi bilj 20.

²²⁾ U vizitacijama hvarskih biskupa iz 17. st. (rukopisi u biskupskom arhivu u Hvaru) župna se crkva u Humcu spominje jednom kao crkva sv. Fabjana i Sebastijana (Vizitacija P. Cedulina 1586.—1621., str. 366), a drugi put kao Bogorodičina crkva (ista Cedulinova Vizitacija, str. 111, 307, Vizitacija biskupa I. Andreisa 1668., str. 23, god. 1673., str. 48), dok se u Andreisovu izvještaju papi iz 1671. god. spominje da je posvećena i Bogorodici i sv. Fabjanu i Sebastijanu (vidi bilješku 20).

²³⁾ Jutronić A., Apostolska vizitacija otoka Brača g. 1579., Croatia Sacra, 5., str. 75. Najstariji danas sačuvani ex voti pripadaju 18. st. Većinom su metalni, osim nekih voštanih, koji su uokvireni među staklom u srebrne okviriće kao medalje.

²⁴⁾ Vidi bilješku 20.

²⁵⁾ Kavanjin J., Povijest vandjelska, pj. XV. 159—166, Zagreb 1913. Tu se spominje hvarski biskup I. Andreis (1667.—1676.), koji je darovao humčanskoj crkvi srebrni svijećnjak.

I Andrijašić pastir bđiti
ima sumnju od otavi;
al kad vidi znoj očiti,
srebrn svitnjak njoj ostavi:
nu bi i zlatne srila sude,
da taj čudnos drugdi bude.

²⁶⁾ Cicarelli A., Osservazioni sull'isola di Brazza, e sopra quella Nobiltà, str. 14, Venecija 1802.

U Valierovoj vizitaciji nalazimo još neke podatke o izgledu ondašnje crkve. Crkva je bila podijeljena u dva dijela drvenom pregradom.²⁷⁾ Ta se pregrada najvjerojatnije nalazila na ulazu u svetište, tj. između starije i novije crkve iz početka 14. stoljeća, gdje je kasnije bila željezna pregrada, koja se sačuvala na tom mjestu do proširenja crkve krajem prošlog stoljeća. Ograda je zatvarala čitav otvor svetišta do luka, te time stvarala mističan ugođaj. Bila je podijeljena na četiri dijela, od kojih su se srednja dva otvarala. Željezna je pregrada danas upotrebljena djelomično na ogradi pjevališta, a djelomično kao ograda pred crkvom. Polukružna luneta zabačena je pak u podanku zvonika. Crkva je imala osim glavnog oltara još dva pobočna sa malim slikama — cum parvis palis. Oko crkve je bilo groblje. Među crkvenim umjetninama spominje se srebrni kalež, zatim bakreni kalež sa čašom i patenom od srebra, srebrni križ, vjerojatno onaj, koji je bio naručen u splitskog zlatara Petra Petkovića 1444. godine,²⁸⁾ te tabernakul, koji je bio poslan na popravak u Split. Spominje se zatim stari ritual, pisan rukom — *Rituale est vetus, et manuscriptum* — te pokrivač za oltar sa izvezenim likovima — *Pallia undecim, duo scilicet ex corio, unum ex Damasco cremesino cum tribus figuris acu pictis.*²⁹⁾

Iz vizitacije hvarskog biskupa Petra Cedulina 1633. godine³⁰⁾ doznaje se, da je na glavnom oltaru bila Bogorodičina slika sa sv. Fabjanom i Sebastijanom: *... super dictum altare Iconam parvulam, verum pulchram, et in medio eius imaginem depictam Sanctae Mariae, et sanctorum Fabiani et Sebastiani, ab utraque vero parte vota diversa argentea, oblata a fidelibus.* Iz ovoga proizlazi da je na glavnom oltaru bila još jedna Bogorodičina slika, koja je vjerojatno zamijenjena današnjim klasiističkim reljefom sv. Fabjana i Sebastijana, između kojih je Bogorodica. Desni je oltar bio posvećen sv. Mihovilu, na kojemu je bila slika sveca sa sv. Nikolom i Rokom: *... est etiam eiusdem sancti imago depicta, una cum imaginibus sanctorum Nicolai, et Rocchi in medio Iconae parvule, sed decentis.* Na lijevom oltaru nalazila se Bogorodičina slika s misterijima ruzarija. Ova se slika danas nalazi u grobišnoj crkvi u Donjem Humcu. U istoj se vizitaciji dalje spominje jedan pozlaćeni srebrni križ, jedan kadionik — *un Turibulo d'Argento alla antica* — i četiri stotine i dvadeset komada ex vota.³¹⁾

²⁷⁾ Jutronić, o. c. str. 75.

²⁸⁾ Fisković C., Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima. Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, sv. LII., str. 194, Split 1950.

²⁹⁾ Jutronić, o. c. str. 76.

³⁰⁾ Vizitacija P. Cedulina 1633., str. 111, rukopis u biskupskom arhivu u Hvaru.

³¹⁾ Ibidem, str. 112.

Iz ovoga, kao i iz popisa crkvene imovine u Donjem Humcu, koji se nalazi u Cedulinovoj vizitaciji od 1585. do 1621. godine³²⁾ doznaje se, da je humčanska crkva bila razmjerno bogata, iako se nalazila u malom i siromašnom selu, kako spominje biskup Andreis 1671. godine: Villa pauperima Humazzo

³²⁾ Inventario delle robbe trovate nella chiesa di Santa Maria di Cumazzo inferiore fatto in presentia del B.do Curato, et delli Procuratori di detta chiesa ex prima

Pianete di tella no 2

Item una Pianeta d'ormesin verde

Item una pianeta di veluto rosso

Camisi di tella no 4

Amiti no 4

Stole di tela no 2

Stole di ormesin verde no 1

Stole di veluto rosso no 1

Stole di seda paonazza no 1

Antependij di rassa rossa no 4

Antependij di rassa turchin no 1

Antependij di rassa verde no 2

Antependij di ormesin rosso no 1

Antependij di damasco rosso no 1

Antependij di raso rosso no 1

Antependij di panno d'oro no 2

Antependij di sagia verde no 1

Antependij di buratto zalo no 1

Antependij di zambilotto naranzato no 1

Antependij di tela bianca no 1

Antependij di zambeloto zalo no 1

Tavaglie dall'altare no 30

Veli di seda no 15

Fazzoletti di seda no 46

Fazzoletti di tela no 12

Fazzoletti di bombaso no 12

Vesturette per la Madona no 12

Veli di bombaso no 2

Cortine di tela no 2

Corporali pera no 4

Purificatori no 5

Calici d'argento no 2

Patene d'argento no 2

Corone d'argento, et fatte in fil di rame no 16

Pezzi d'argento no 244

Anelli d'argento no 7

Colaine ciò e tondin no 1

Pezzi di cera no 10

Torce di cera no 56

Candelotti no 37

Item uno cereo

Item una Croce d'argento

Messali no 1

Candelieri di laton no 2

Candelieri di ferro no 4

Casse della chiesa no 3

Item uno schiavo

Item uno turibulo

Inferiore.³³⁾ Stanovništvo Humca je bilo malobrojno,³⁴⁾ a ipak je selo bilo sjedište župe, pod kojom se nalazio veliki dio sjeverozapadnog dijela Brača; godine 1426. bilo je čak jedno od triju sjedišta mjesnih sudaca na otoku.³⁵⁾ Sve ovo govori o važnosti ovog sela, što može biti uzrok gradnje i postojanja jedne razmjerno velike crkve u srednjem vijeku, ili pak obratno – postojanja važnog središta otoka Brača, zbog poznatog prošteništa.

Item una pisside d'argento

Item uno tabernaculo di laton

Item una chotta

Item un pezzo di tela lavorato

Item doi ferali da portar la (Croce) avanti il santissimo Sacro

Item una bandiera per la Croce

Item doi pezzi d'argento

Item uno tapeto piccolo quasi nuovo

Item doi cussini di corame.

Vizitacije P. Cedulina 1585.–1621., str. 341, rukopis u biskupskom arhivu u Hvaru.

³³⁾ Vidi bilješku 20.

³⁴⁾ Jutronić A., Bračka naselja i podrijetlo njegovog stanovništva, Brački zbornik, I., str. 12, Split 1941.

³⁵⁾ Ibidem, str. 11.